

Seminarium Magisterskie

Rzędy wiązań chemicznych w ujęciu Teorii Komunikacji

Opracowanie

Dariusz Szczepanik

Promotor

Dr hab. Janusz Mrozek

Rzędy wiązań chemicznych w ujęciu Teorii Komunikacji

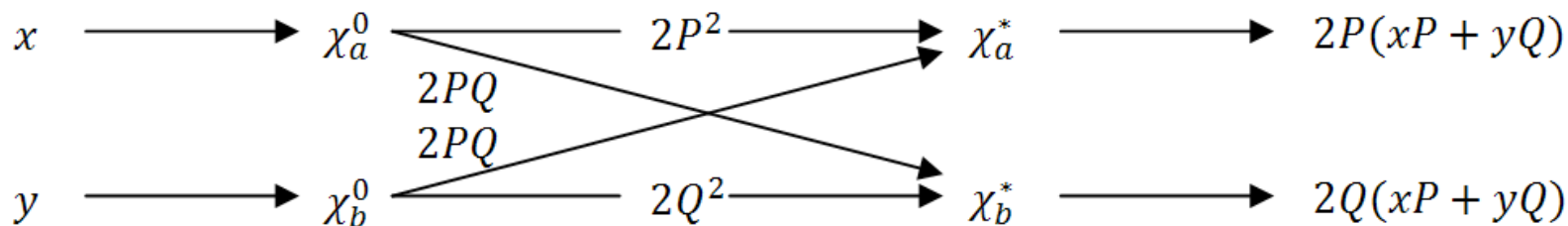
Plan prezentacji

1. Fizyczny kanał informacyjny modelu 2-AO
- ϒ. Stopień jonowości informacyjnej wiązania
- ϣ. Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł
- ε. Wnioski i plany

1

Fizyczny kanał informacyjny modelu 2-A0

Fizyczny kanał promocyjny 2-AO

MO wiążący : $\psi^b = P^{\frac{1}{2}}\chi_a + Q^{\frac{1}{2}}\chi_b$

MO antywiązący : $\psi^a = -Q^{\frac{1}{2}}\chi_a + P^{\frac{1}{2}}\chi_b$

$$P + Q = 1$$

Macierz prawdopodobieństw warunkowych w stanie podstawowym przyjmuje postać:

$$P^0(\chi^*|\chi) = P(\psi|\chi)n^0P(\chi|\psi) = 2 \begin{bmatrix} P^2 & PQ \\ PQ & Q^2 \end{bmatrix}$$

Entropia warunkowa

$$S(\chi^*|\chi) = - \sum_k P_k \sum_l P(l^*|k) \log_2 P(l^*|k)$$

$S(\mathbf{B}|\mathbf{A}^0)$ określa średnią ilość informacji rozproszonej w kanale komunikacyjnym. Informacja przesyłana w kanale komunikacyjnym dotyczy przypisania elektronów do OAO budujących daną molekułę .

$S(\mathbf{B}|\mathbf{A}^0)$

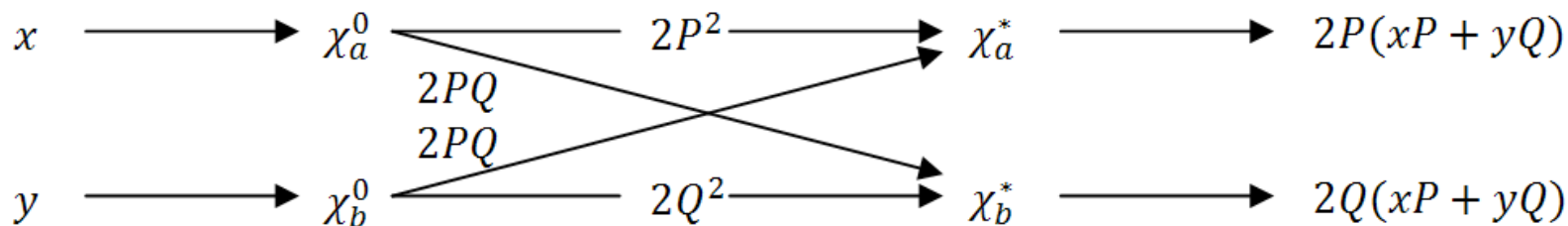
mierzy stopień delokalizacji elektronów, czyli tzw. „**kowalencyjność**” układu.

Wzajemna informacja

$$I(\chi^*|\chi) = \sum_k P_k \sum_l P(l^*|k) \log_2 \frac{P(l^*|k)}{P_l^*} = S(\chi^*) - S(\chi^*|\chi)$$

$I(\mathbf{A}:\mathbf{B})$ określa średnią ilość informacji przepływającej przez kanał komunikacyjny. Informacja przesyłana w kanale komunikacyjnym dotyczy przypisania elektronów do OAO budujących daną molekułę . Mierzy stopień „podobieństwa” rozkładów $P(\mathbf{A}^0)$ i $P(\mathbf{B})$, tzw. „**jonowość**” układu.

Fizyczny kanał promocyjny 2-AO

Przypadek $x = y = \frac{1}{2}$

$$P = Q = \frac{1}{2}$$

$$S(\chi^* | \chi) = 1$$

$$N(\chi^*, \chi) = 1$$

Brak polaryzacji

$$I(\chi : \chi^*) = 0$$

Czysto kowalencyjne wiązanie
(w sensie informacyjnym)

$$P = 1$$

$$S(\chi^* | \chi) = -1$$

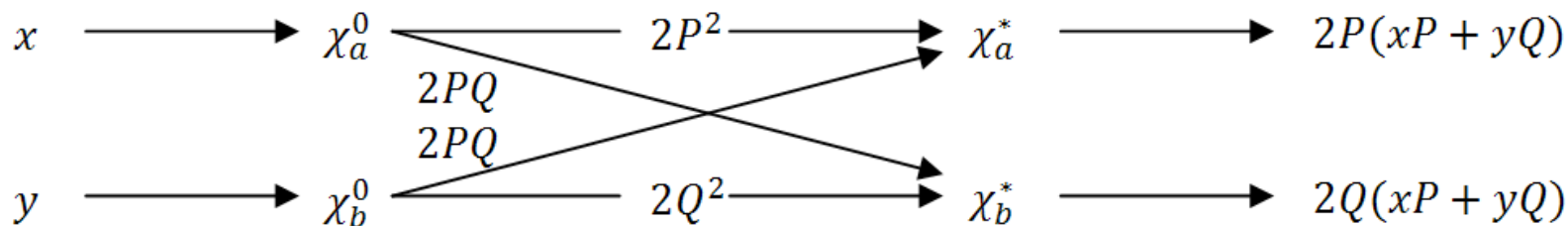
$$N(\chi^*, \chi) = 0$$

Pełna polaryzacja

$$I(\chi : \chi^*) = 1$$

Brak wiązania
(w sensie informacyjnym)

Fizyczny kanał promocyjny 2-AO

Przypadek $x = 1$

$$P = Q = \frac{1}{2}$$

Brak polaryzacji

$$S(\chi^* | \chi) = 1$$

$$I(\chi : \chi^*) = 0$$

$$N(\chi^*, \chi) = 1$$

Czysto koordynacyjne wiązanie
(w sensie informacyjnym)

$$P = 1$$

Pełna polaryzacja

$$S(\chi^* | \chi) = -2$$

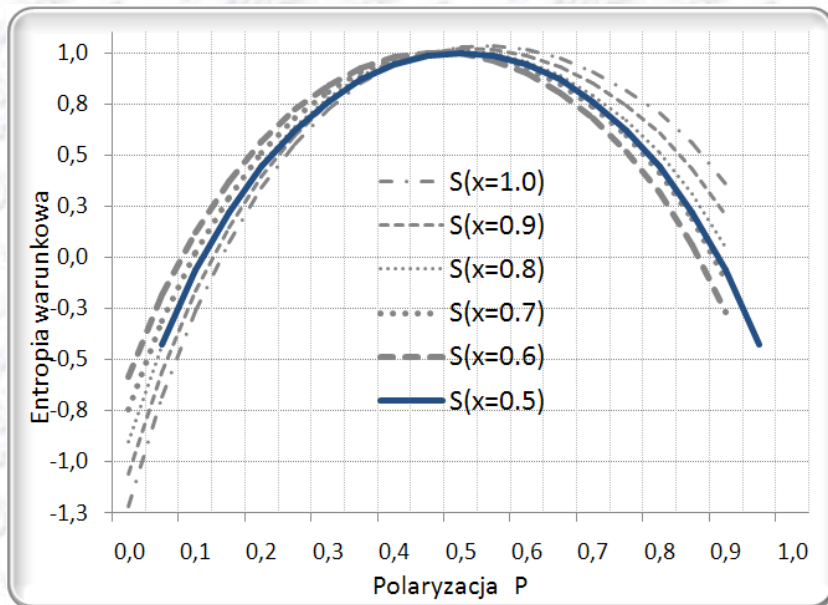
$$I(\chi : \chi^*) = 0$$

$$N(\chi^*, \chi) = -2$$

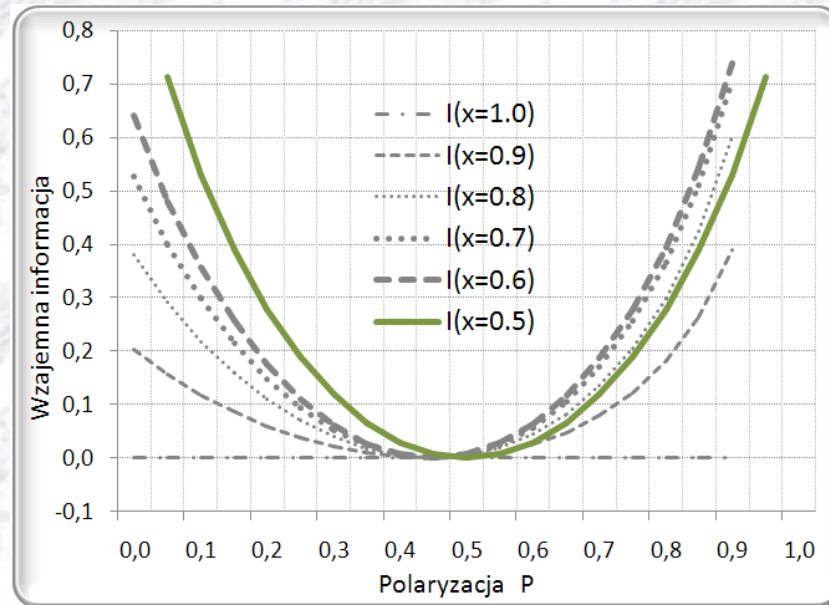
Wolna para na atomie A
(w sensie informacyjnym)

Fizyczny kanał promocyjny 2-AO

Entropia warunkowa S i wzajemna informacja I w funkcji polaryzacji P dla różnych prawdopodobieństw na wejściu kanału komunikacyjnego

W obszarze niewielkiej polaryzacji wiązania wszystkie funkcje $S(x)$ przyjmują wartości bliskie $S(x=0.5)$. Ujemne wartości $S(x)$ mogą okazać się niewygodne w przypadku bardziej skomplikowanych układów molekularnych

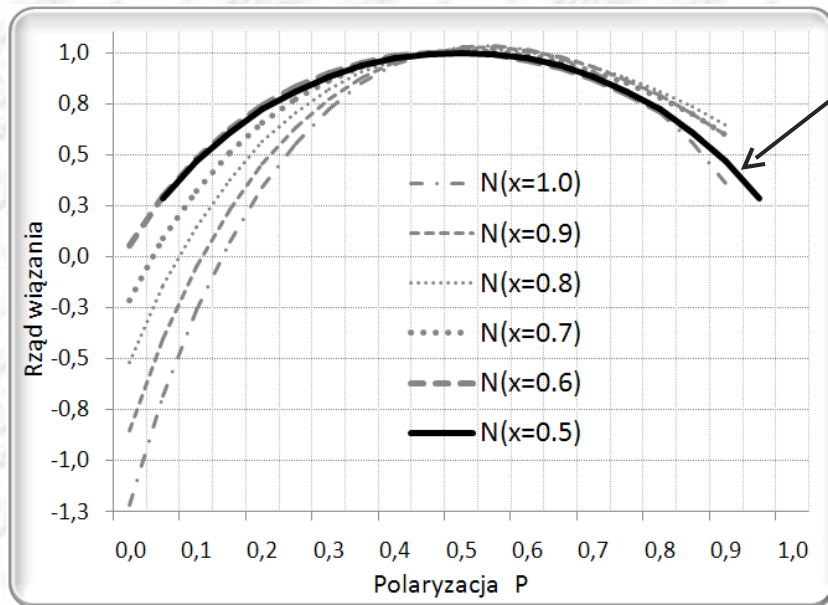

Wzajemna informacja $I(x=0.5)$ odzwierciedla maksymalną „przepustowość” kanału promocyjnego. Funkcja $I(x=1.0)$ przyjmuje wartość 0 niezależnie od polaryzacji P . (Brak niepewności w rozkładzie prawdopodobieństw na wejściu sprawia, że żadna informacja nie przepływa przez układ. BRAK MOŻLIWOŚCI SEPARACJI JONOWOŚCI I KOWALENCYJNOŚCI POCHODZĄCYCH OD EFEKTU TRANSFERU ŁADUNKU POMIĘDZY ATOMAMI.

Fizyczny kanał promocyjny 2-AO

Całkowity rząd wiązania N w funkcji polaryzacji P dla różnych wartości x .

W obszarze „niewiążącym” (lewa strona) funkcje $N(x)$ wykazują znaczne odstępstwa od $N(x=0.5)$. W obszarze „wiążącym” (prawa strona) w przypadku niewielkiej polaryzacji P funkcje $N(x)$ przyjmują wartości bliskie $N(x=0.5)$

Funkcja entropii binarnej :

$$H(P) = -P \log P - Q \log Q$$

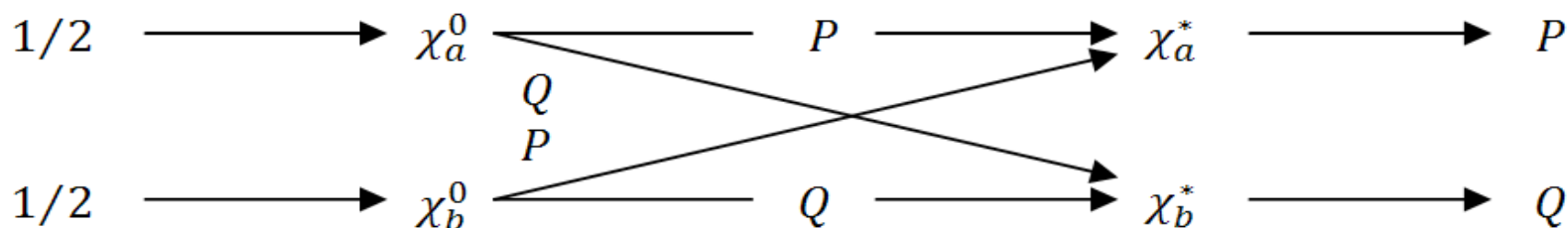
$$S\left(\frac{1}{2}\right) = 2H(P) - 1$$

$$I\left(\frac{1}{2}\right) = 1 - H(P)$$

$$N\left(\frac{1}{2}\right) = H(P)$$

Indeksy informacyjne modelu 2-AO z jednorodnym rozkładem prawdopodobieństw na wejściu ($x=y$) są prostymi funkcjami binarnej entropii.

Fizyczny kanał promocyjny 2-AO^{x=y}

Prawdopodobieństwa warunkowe są jednoznacznie określone przez prawdopodobieństwa na wyjściu fizycznego kanału informacyjnego !

$$\tilde{S}^b(\chi^* | \chi) = N^b(\chi; \chi^*) = H(P)$$

$$\tilde{I}^b(\chi: \chi^*) = I^b(\chi: \chi^*) = 1 - H(P)$$

$$\tilde{N}^b(\chi; \chi^*) = \tilde{S}^b(\chi^* | \chi) + \tilde{I}^b(\chi: \chi^*) = 1$$

Zależą jedynie od prawdopodobieństw na wyjściu !

Wprowadzone nowe indeksy nawiązują do klasycznej interpretacji entropowego rzędu wiązania, pozwalając na wyznaczenie wkładu kowalencyjnego i jonowego. Nowe indeksy nie pozwalają na diagnostykę wiązania koordynacyjnego.

2

Stopień jonowości informacyjnej wiązania

Stopień jonowości informacyjnej wiązania

Dysponując macierzą ładunków i rzędów wiązań, CBO, z typowych obliczeń HF :

$$\gamma = 2\langle\chi|\varphi\rangle\langle\varphi|\chi\rangle \equiv 2\langle\chi|\hat{P}_\varphi|\chi\rangle = \{\gamma_{a,b} = 2\langle\chi_a|\hat{P}_\varphi|\chi_b\rangle\}$$

dla każdej pary *ab*-AO orbitali w zadanej bazie funkcyjnej oblicza się odpowiednie prawdopodobieństwa znalezienia elektronu :

$$P_{ab} = \frac{N_a}{N_a + N_b} = \frac{\gamma_{a,a}}{\gamma_{a,a} + \gamma_{b,b}} \quad Q_{ab} = 1 - P_{ab}$$

Indeks kowalencyjności i jonowości informacyjnej dla każdej pary *ab*-AO orbitali atomowych ma postać :

$$\tilde{S}_{ab}(\chi^*|\chi) = -P_{ab}\log P_{ab} - Q_{ab}\log Q_{ab}$$

$$\tilde{I}_{ab}(\chi:\chi^*) = 1 - \tilde{S}_{ab}(\chi^*|\chi)$$

Stopień jonowości informacyjnej wiązania

Całkowite indeksy kowalencyjności i jonowości informacyjnej wiązania A-B otrzymuje się przez zsumowanie po wszystkich orbitalach AO należących do atomów A i B z wagami określonymi przez kwadraty odpowiednich elementów macierzy gęstości :

$$\mathcal{N}_{AB}^{cov} = \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} \gamma_{a,b}^2 \tilde{S}_{ab}^b(\chi^* | \chi)$$

$$\mathcal{N}_{AB}^{ion} = \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} \gamma_{a,b}^2 \tilde{I}_{ab}^b(\chi : \chi^*)$$

Przy takiej definicji wkładów jonowych i kowalencyjnych całkowity rząd wiązania odtwarza rzędy wiązań Wiberga :

$$\tilde{\mathcal{N}}_{AB}^{IT} = \tilde{\mathcal{N}}_{AB}^{cov} + \tilde{\mathcal{N}}_{AB}^{ion} = \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} \gamma_{a,b}^2 = \mathcal{W}_{AB}$$

Stopień jonowości informacyjnej wiązania

Postępowanie się indeksami jonowości i kowalencyjności ma sens jedynie w przypadku wiązań w dużym stopniu kowalencyjnych. Dzieje się tak dlatego, że tak zdefiniowane indeksy entropowe dziedziczą w pewnym stopniu wady indeksów Wiberga, które w przypadku wysokiej polaryzacji wiązania przyjmują ułamkowe, małe wartości.

W przypadku wiązań o dużym udziale składowej jonowej wygodniej posługiwać się stopniem kowalencyjności wiązania :

$$\mathfrak{C}_{AB} = \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} \frac{\gamma_{a,b}^2}{\mathcal{W}_{AB}} \tilde{S}_{ab}^b(\chi^* | \chi) (\cdot 100\%)$$

lub alternatywnie stopniem jonowości wiązania

$$\mathfrak{J}_{AB} = \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} \frac{\gamma_{a,b}^2}{\mathcal{W}_{AB}} \tilde{I}_{ab}^b(\chi : \chi^*) (\cdot 100\%)$$

3

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych
molekuł

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

Wszystkie obliczenia wykonane zostały przy użyciu oprogramowania GAMESS do obliczeń kwantowo-chemicznych metodą RHF w bazach : STO-3G, 3-21G oraz 6-31G*.

Dla porównania użyte zostały indeksy różnicowe Nalewajskiego-Mrozka :

$$N_{AB} = V_{AB}^{cov} + \frac{V_{AB}^{cov}}{\sum_{C \neq A} V_{AC}^{cov}} (v_A^{ion} + V_A^{cov})$$

$$v_A^{ion} = -\frac{1}{4} \sum_{a \in A} (\Delta q_a)^2$$

$$V_A^{cov} = -\frac{1}{2} \sum_a \sum_{a' < a} (\Delta P_{aa'})^2$$

$$V_{AB}^{cov} = -\frac{1}{2} \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} (\Delta P_{ab})^2$$

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

Wstępne obliczenia dla wybranych molekuł w bazie minimalnej STO-3G

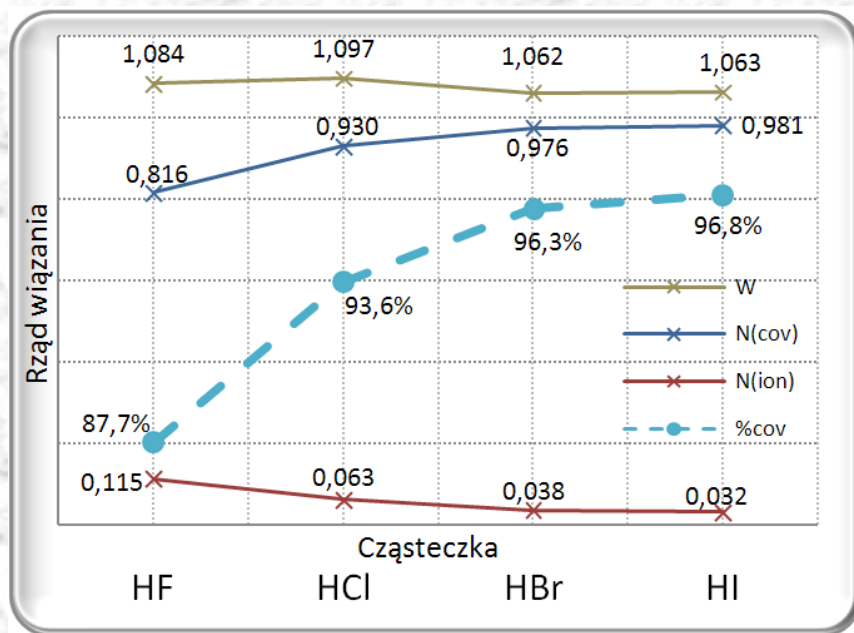
Wiązanie	$\tilde{N}_{AB}^{IT}$	$\tilde{N}_{AB}^{cov}$	$\tilde{N}_{AB}^{ion}$	$\mathcal{C}_{AB}$	$\mathcal{S}_{AB}$
<u>H-H</u>	1.000	1.000	0.000	1.000	0.000
<u>F-F</u>	1.000	0.994	0.006	0,994	0,006
O-O	2.000	1.990	0.010	0,995	0,005
<u>H-F</u>	0.980	0.944	0.036	0.964	0.036
<u>Li-H</u>	1.000	0.928	0.072	0,929	0,071
C-O	2.605	2.374	0.231	0.911	0.089
<u>Li-F</u>	1.592	0.900	0.692	0.565	0.435

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

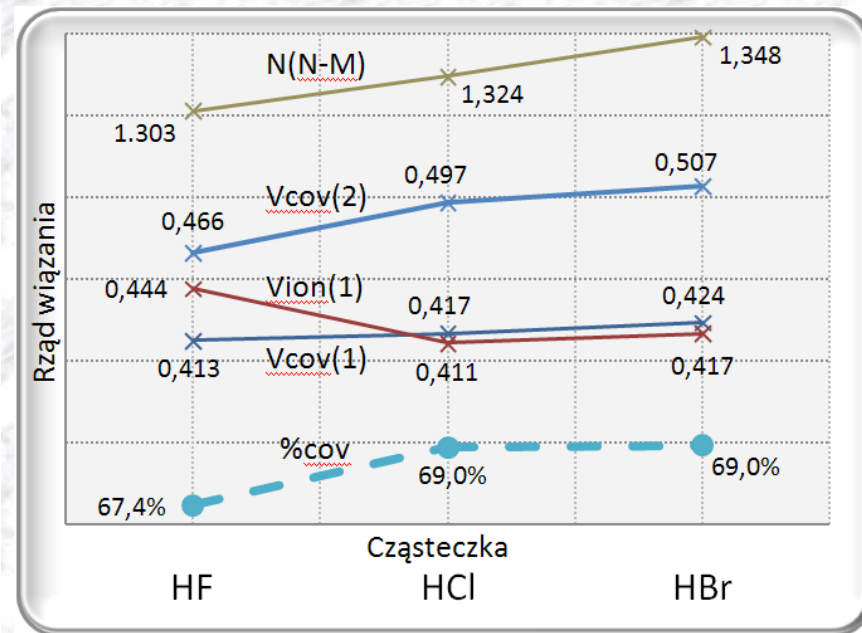
Charakter wiązania H-X dla X = F, Cl, Br, I

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań

Różnicowe indeksy rzędów wiązań

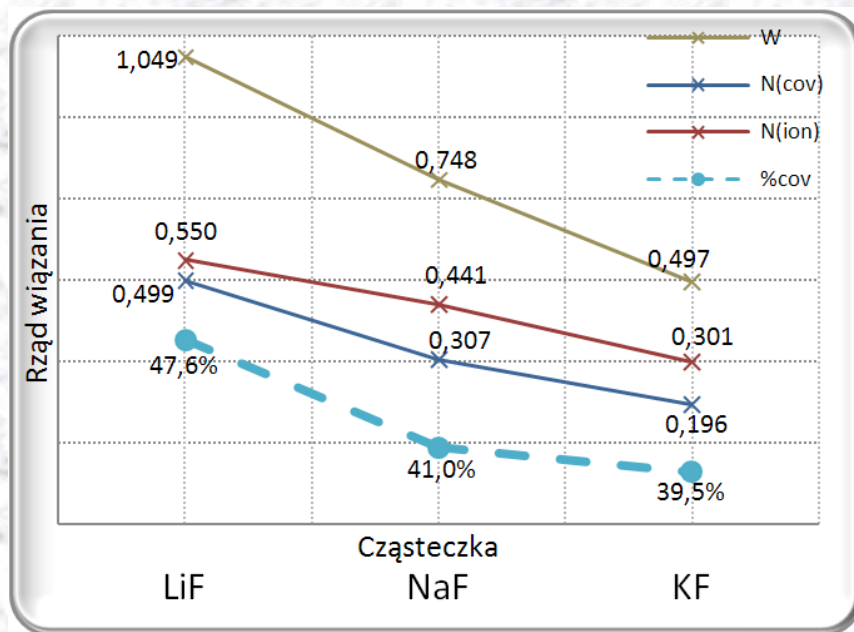

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

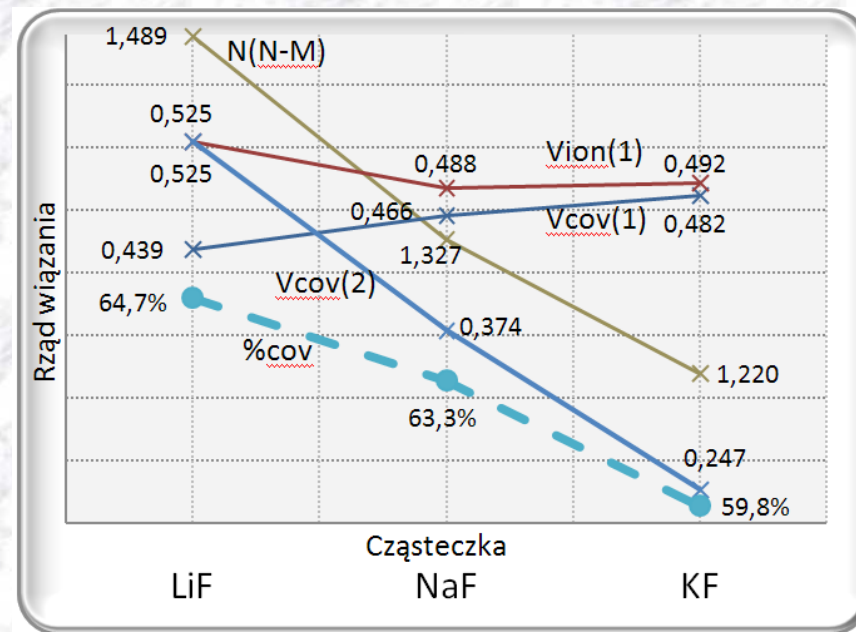
Charakter wiązania Me-F dla Me = Li, Na, K

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań

Różnicowe indeksy rzędów wiązań

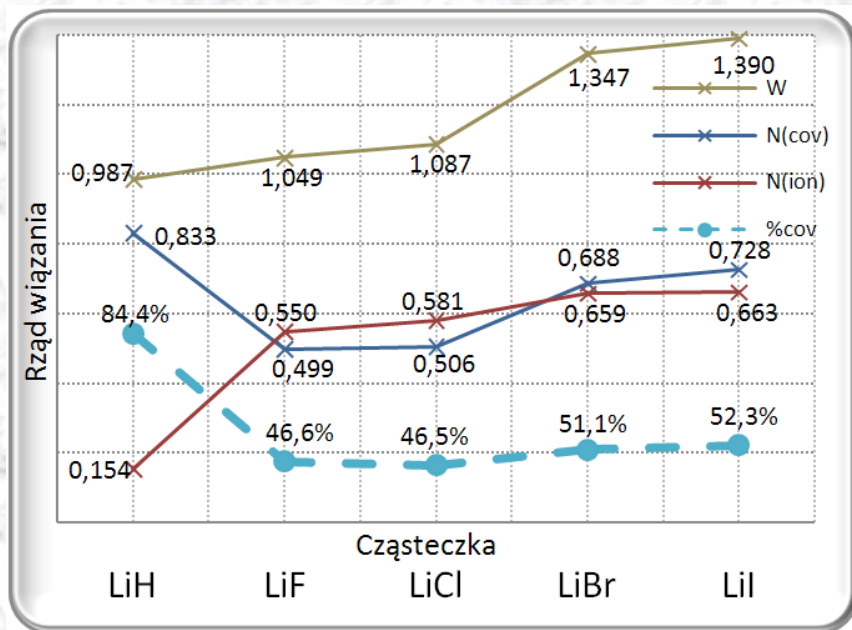

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

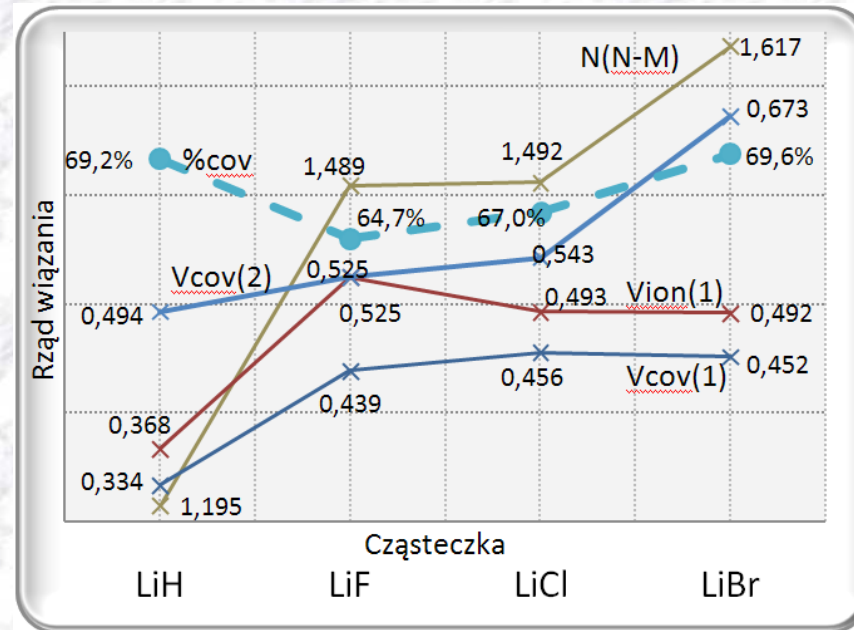
Charakter wiązania Li-X dla X = F, Cl, Br, I

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań

Różnicowe indeksy rzędów wiązań

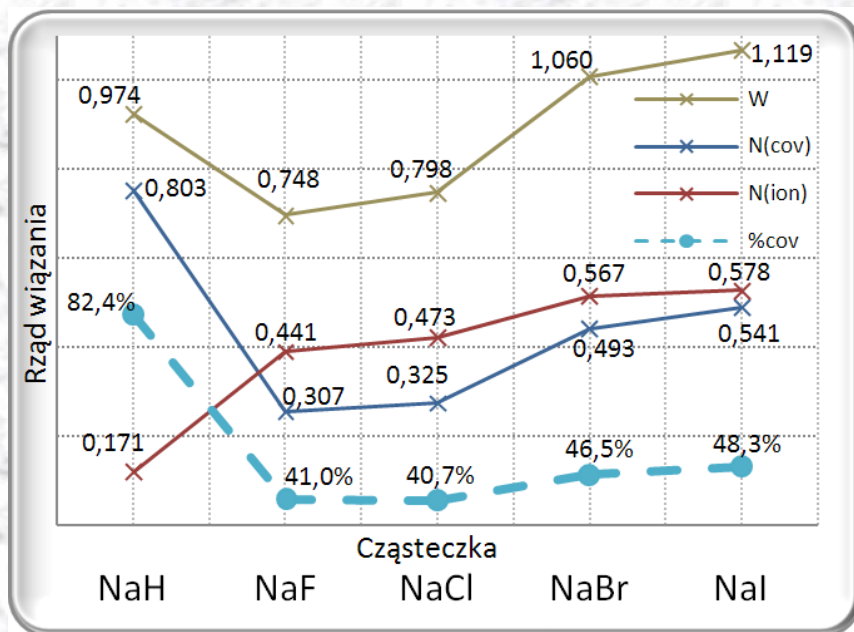

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

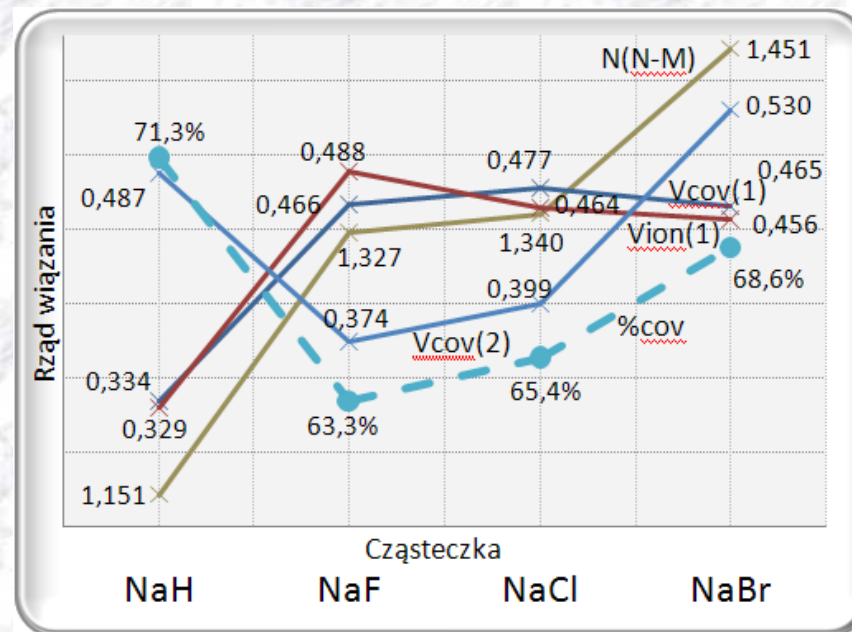
Charakter wiązania Na-X dla X = F, Cl, Br, I

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań

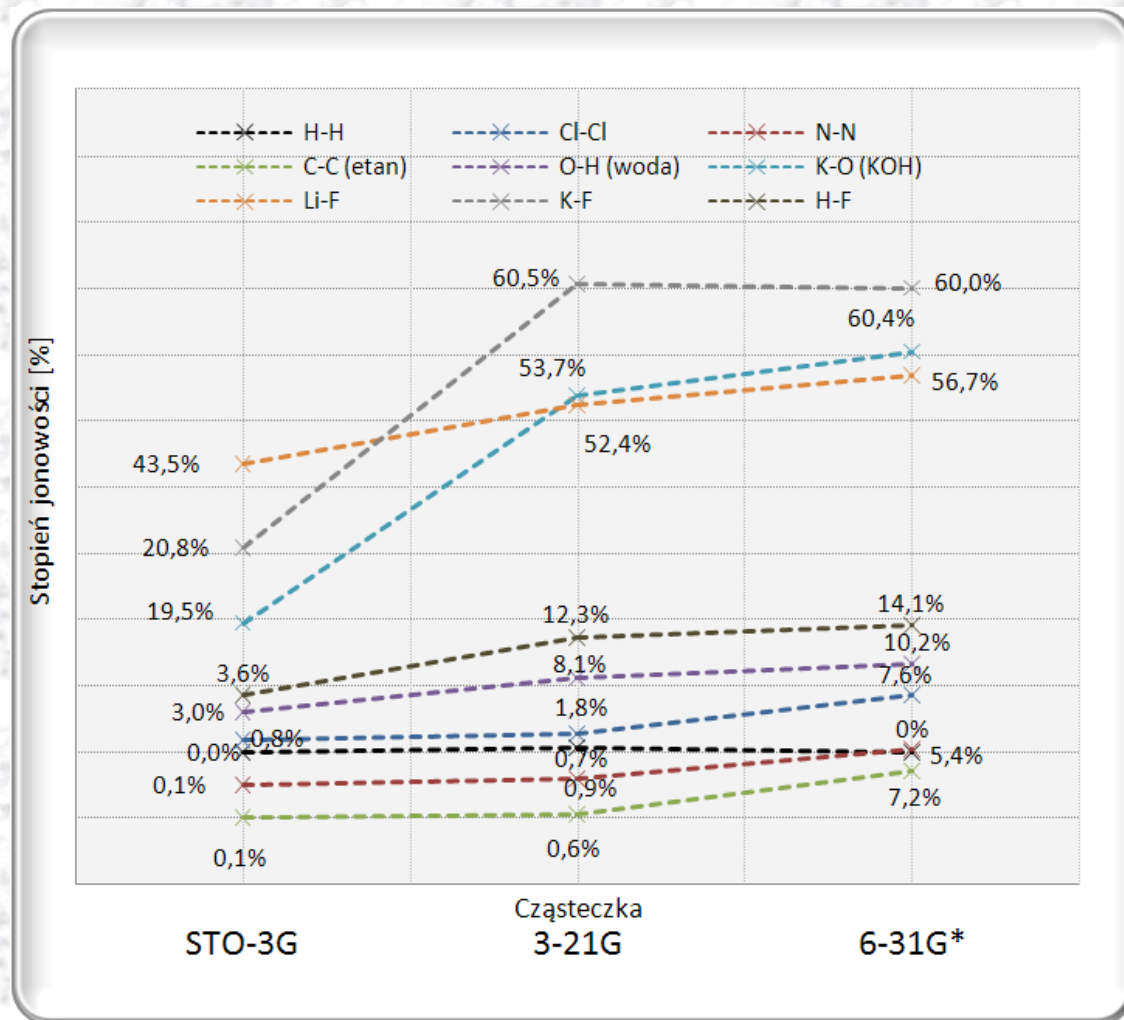

Różnicowe indeksy rzędów wiązań

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

Wpływ bazy na stopień jonowości wiązania

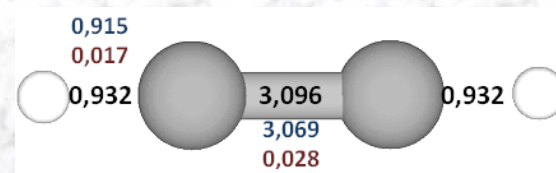
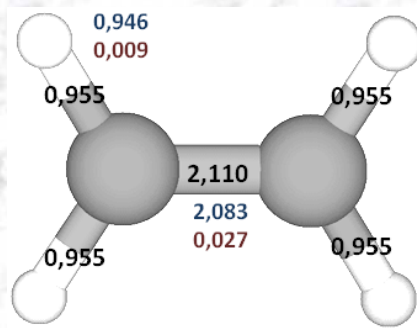
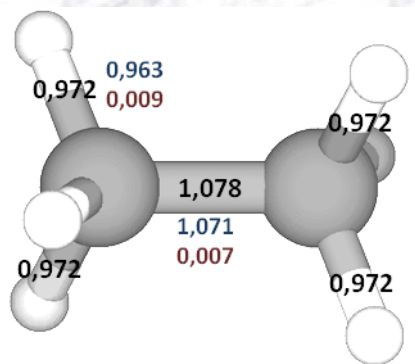

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

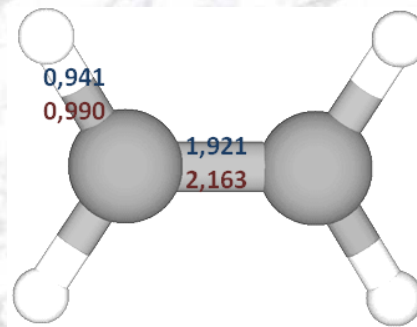
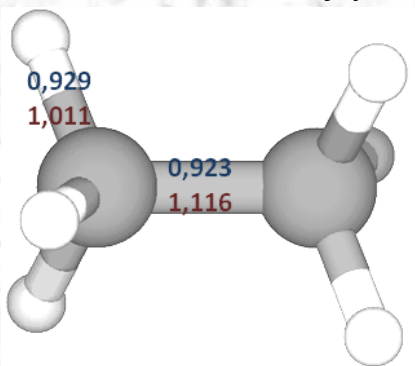
Rzędy wiązań w etanie, etylenie i acetylenie

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań (**kowalencyjność**, **jonowość**)

Rzędy wiązań Nalewajskiego - Mrozka (**czzerwony**) i Mayera (**niebieski**)

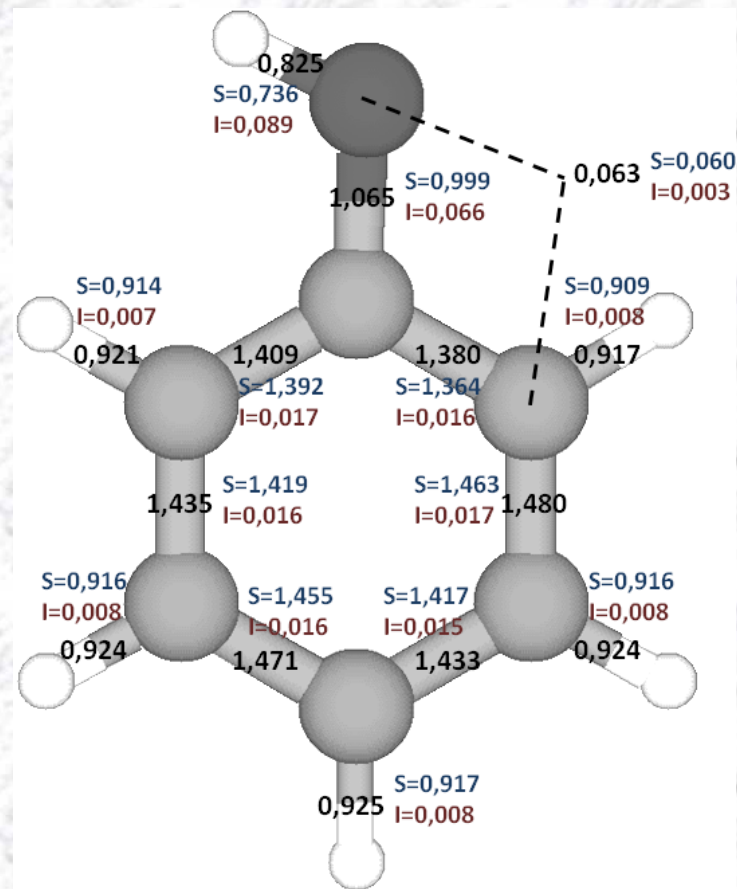
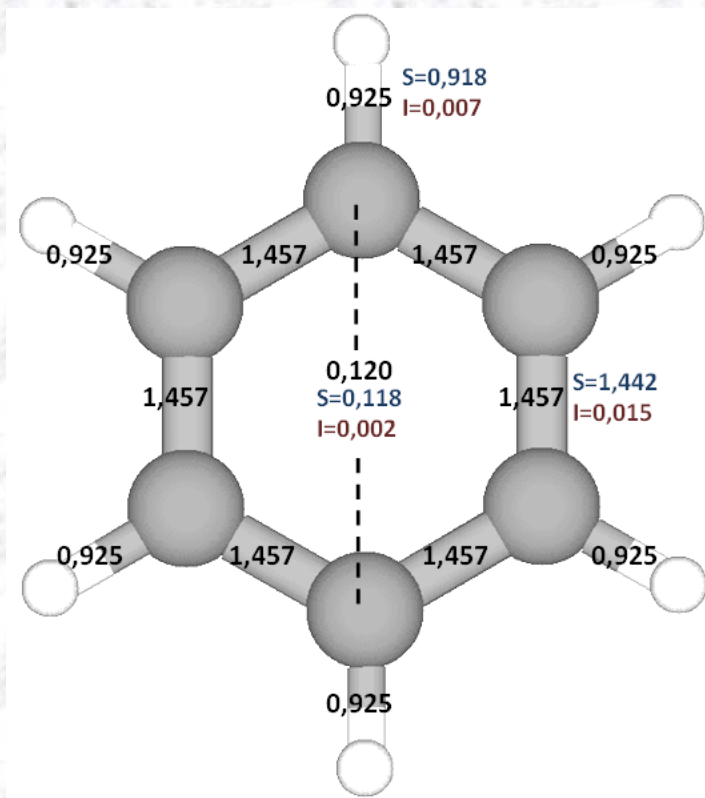

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

Rzędy wiązań w benzenie i fenolu

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań (**kowalencyjność**, **jonowość**)

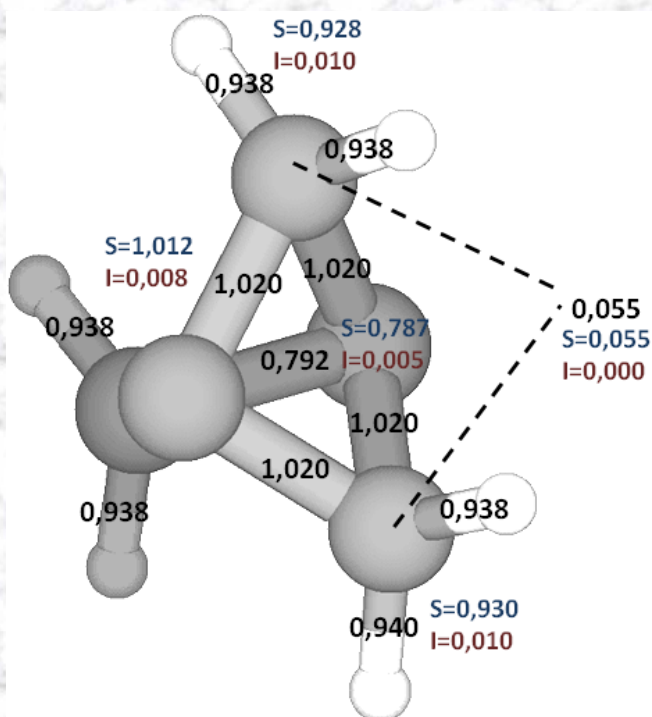

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

Rzędy wiązań w propelanach

Obliczenia w bazie 3-21G

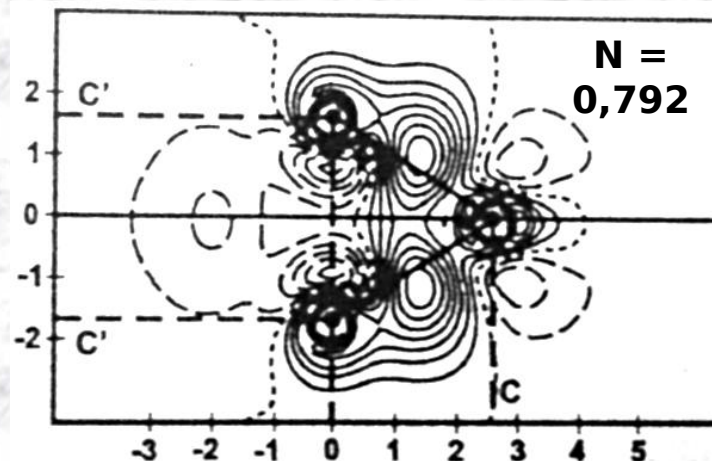
Entropowe indeksy rzędów wiązań
(**kowalencyjność**, **jonowość**)

Propelan[1.1.1]

Odległość informacyjna Kullbacka-Leiblera

$$\Delta S_{KL}(B|A) = - \int P_B(x) \log \frac{P_B(x)}{P_A(x)} dx$$

Mapa zaczerpnięta z pracy doktorskiej dr E. Broniatowskiej. Obliczenia DFT prowadzone przy użyciu potencjału LDA, geometrie optymalizowane w bazie 3-21G metodą UHF.

Propelan[1.1.1]

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

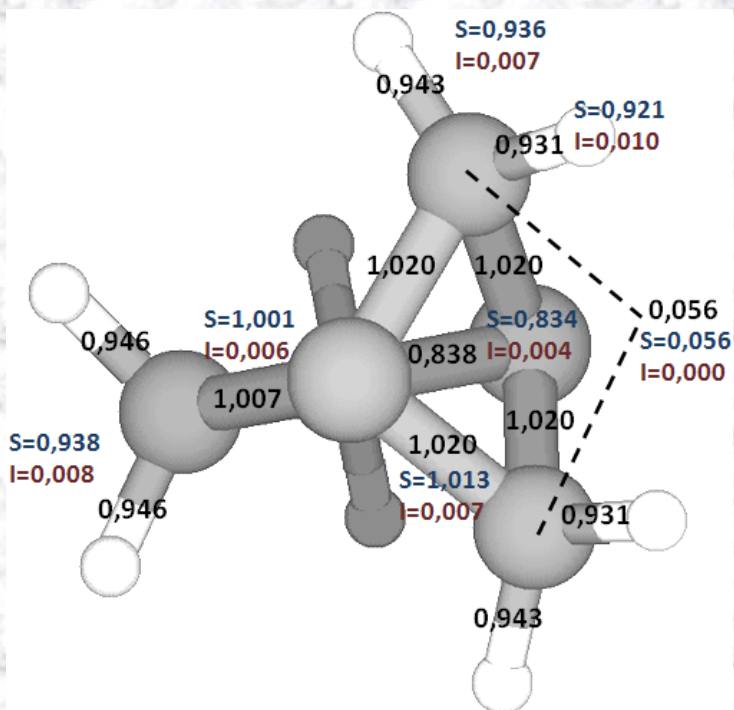
Rzędy wiązań w propelanach

Obliczenia w bazie 3-21G

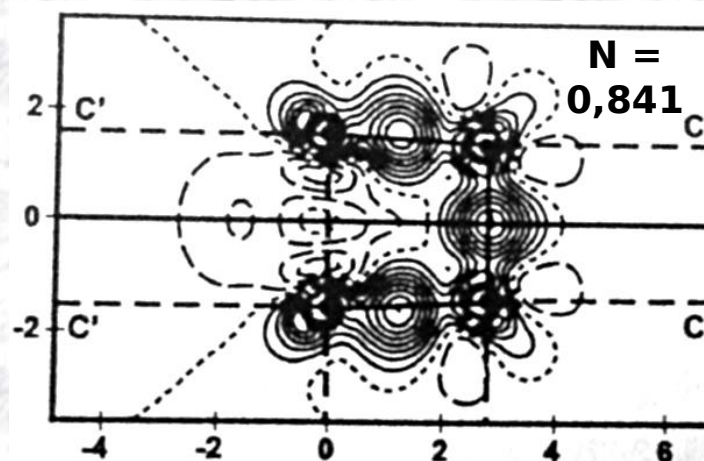
Entropowe indeksy rzędów wiązań
(**kowalencyjność**, **jonowość**)

Odległość informacyjna Kullbacka-Leiblera

$$\Delta S_{KL}(B|A) = - \int P_B(x) \log \frac{P_B(x)}{P_A(x)} dx$$

Propelan[2.1.1]

Mapa zaczerpnięta z pracy doktorskiej dr E. Broniatowskiej. Obliczenia DFT prowadzone przy użyciu potencjału LDA, geometrie optymalizowane w bazie 3-21G metodą UHF.

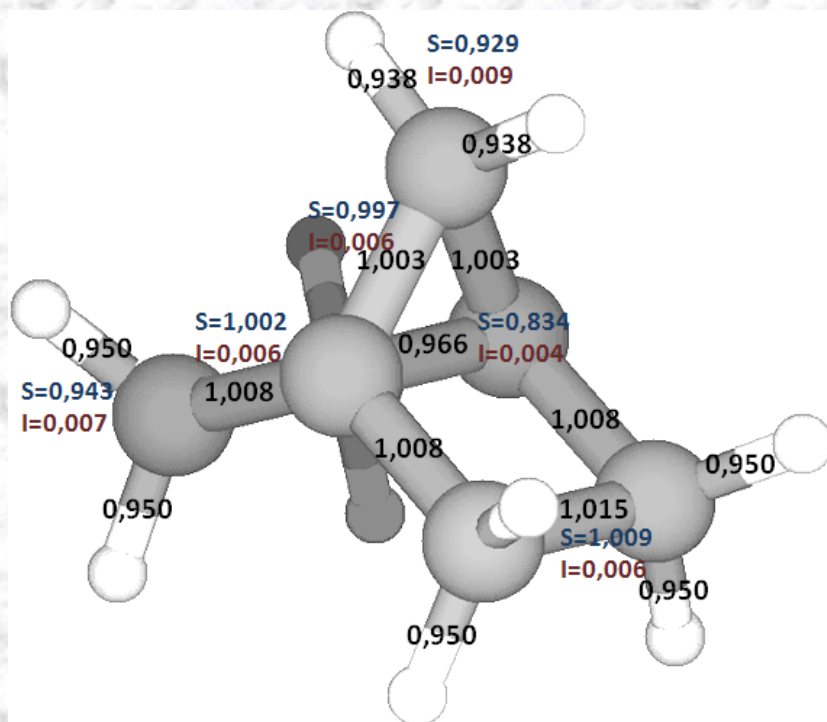
Propelan[2.1.1]

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

Rzędy wiązań w propelanach

Obliczenia w bazie 3-21G

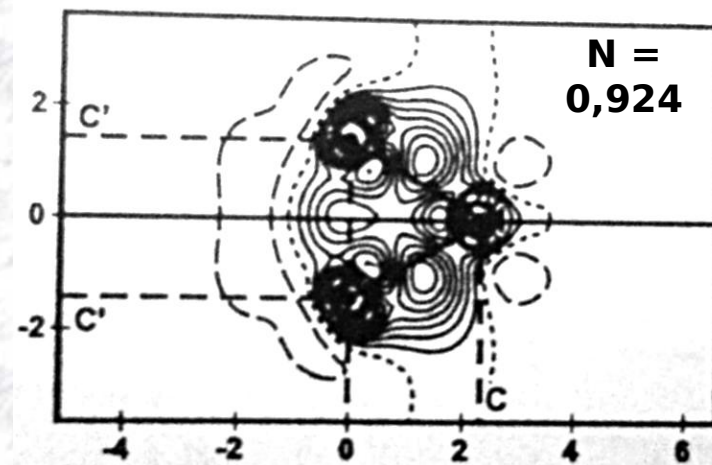
Entropowe indeksy rzędów wiązań
(kowalencyjność, jonowość)

Propelan[2.2.1]

Odległość informacyjna Kullbacka-Leiblera

$$\Delta s_{KL}(B|A) = - \int P_B(x) \log \frac{P_B(x)}{P_A(x)} dx$$

Mapa zaczerpnięta z pracy doktorskiej dr E. Broniatowskiej. Obliczenia DFT prowadzone przy użyciu potencjału LDA, geometrie optymalizowane w bazie 3-21G metodą UHF.

Propelan[2.2.1]

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

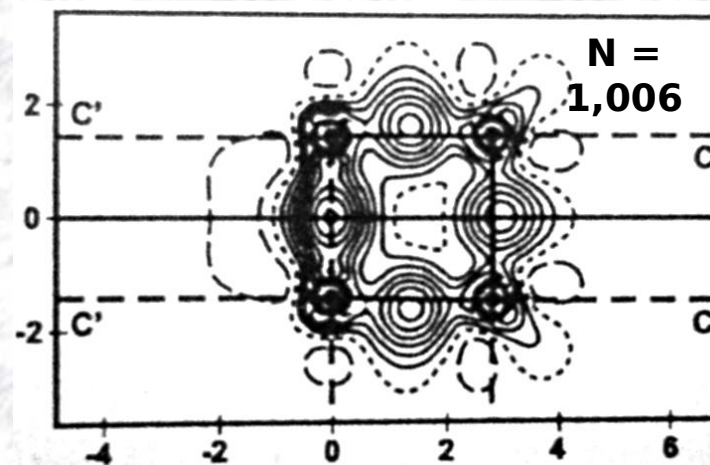
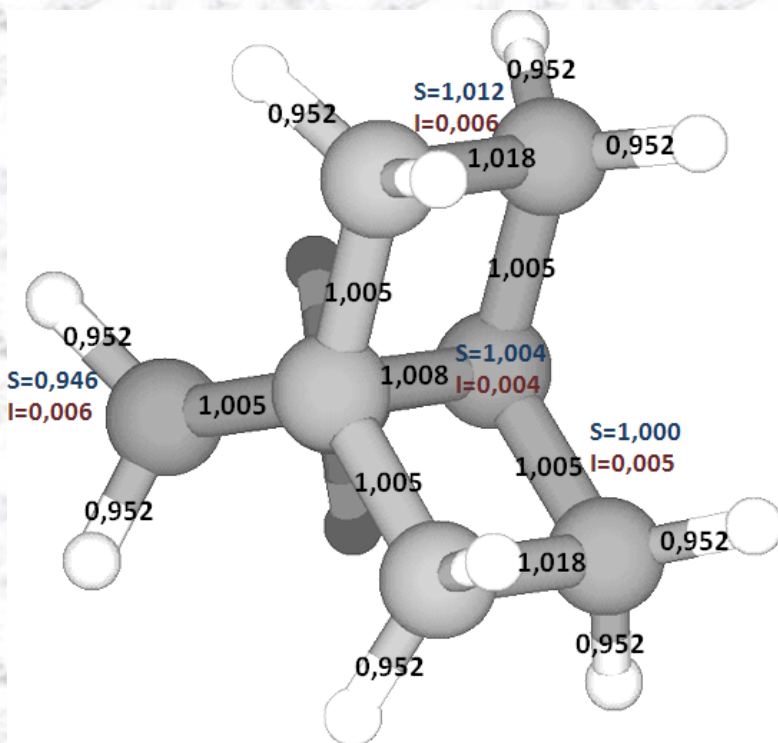
Rzędy wiązań w propelanach

Obliczenia w bazie 3-21G

Entropowe indeksy rzędów wiązań
(**kowalencyjność**, **jonowość**)

Odległość informacyjna Kullbacka-Leiblera

$$\Delta S_{KL}(B|A) = - \int P_B(x) \log \frac{P_B(x)}{P_A(x)} dx$$

Propelan[2.2.2]

Propelan[2.2.2]

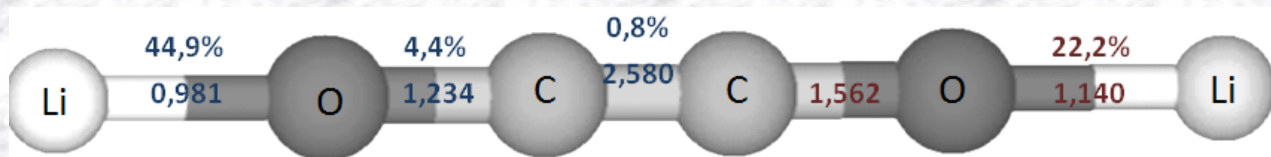
Mapa zaczerpnięta z pracy doktorskiej dr E. Broniatowskiej. Obliczenia DFT prowadzone przy użyciu potencjału LDA, geometrie optymalizowane w bazie 3-21G metodą UHF.

Wyniki obliczeń metodą RHF dla wybranych molekuł

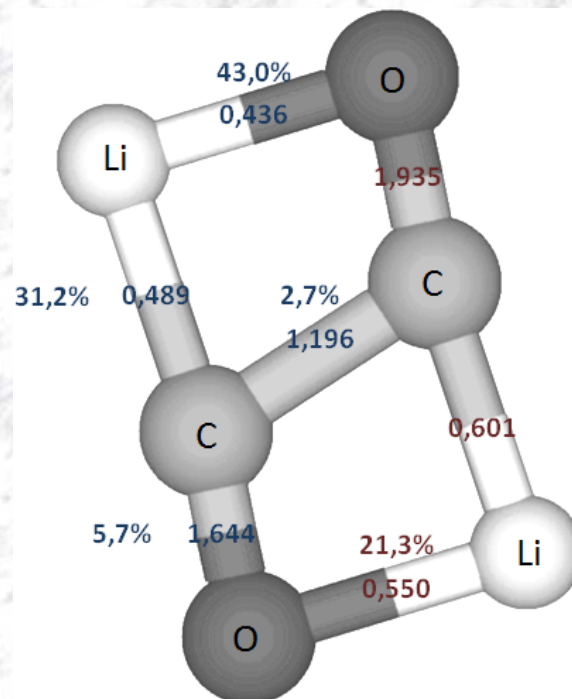
Stopień jonowości wiązań w $\text{Li}_2\text{C}_2\text{O}_2$

Obliczenia w bazie 3-21G

Forma liniowa

Forma cykliczna

4

Wnioski i plany

Wnioski :

- wyniki zgodne z intuicją chemiczną
- prostota interpretacyjna i implementacyjna metody
- niewielki koszt obliczeniowy
- oparta na 1-elektronowej macierzy gęstości
- brak jawnie zdefiniowanej promolekuły referencyjnej
- zgodność trendów zmian wartości z momentem dipolowym

Plany :

- przetestowanie większej grupy molekuł
- kompleksowa analiza porównawcza